

Tatil Planlaması Yapan Yerli Turistlerin Destinasyon Seçiminde Terörizmin Etkisi

(The Effect of Terrorism on the Destination Selection of the Local Tourist Who Make Holiday Planning)

Erkan AKGÖZ^a

Ferhat UÇDU^b

^a Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konya-Türkiye (ekgöz@selcuk.edu.tr), ORCID: 0000-0001-6723-0271

^b Konya İl J.K.hği/Selçuklu İlçe J.K.hği, Konya-Türkiye, (ferhatucdu@jandarma.gov.tr), ORCID: 0000-0003-0139-0293

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş Tarihi (Received):

12.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted):

30.10.2023

Anahtar Kelimeler:

Terörizm,
Tatil Planlaması,
Destinasyon Seçimi

Keywords:

Terrorism,
Vacation Planning,
Destination Selection

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

*Sorumlu Yazar: Ferhat UÇDU

E posta: ferhatucdu@jandarma.gov.tr

Öz

Turizm, günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle ülke ekonomilerindeki yeri nedeniyle en hızlı gelişen sektörlerden birisi haline gelmiştir. Hızlı gelişim gösteren bu sektör diğer sektörlerle nazaran terör örgütlerinin gerçekleştirilen eylemler sonrası, turist sayısında azalma, güvenlik ve olumsuz imaj gibi nedenlere dayalı olarak kırılgan bir yapıya sahiptir. Turizm sektörünü hedef alan saldırılar ve yasa dışı olarak gerçekleştirdikleri eylemlerle ülkelerin ekonomisinde yarattığı zararın farkında olan terör örgütleri böylelikle turizm sektörünün kırılganlığından yararlanarak baskı ve korkutma amaçlarını gerçekleştirdiklerini sanmaktadırlar. Yapılan araştırmada Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde yasa dışı yapılanmanın yanı sıra silahlı ve bombalı eylemleri ile bölücülük faaliyetleri sürdüren PKK/KCK silahlı terör örgütünün 2005-2021 yılları arasında gerçekleştirdiği terör saldırılarının iç turizmde tatil planlaması yapan yerli turist üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda terörizmin farklılık oluşturup oluşturmadığına yönelik 11 soruluk ilk ölçek araştırma kapsamında geliştirilmiştir. 16 soruluk ikinci ölçek ise (Memiş, 2016) tarafından yapılan çalışmadan derlenmiştir. (2) ölçekli birincil veriyi oluşturan anket formu, Mayıs 2022 ayında Kapadokya'yı ziyaret eden yerli ziyaretçilerden yüz yüze görüşme tekniği ile elde edilmiştir. İkincil veri olarak ise Global Terrorism Database (GTD) ve International Crisis Group veri tabanlarında PKK/KCK tarafından gerçekleştirilen terör saldırılarının iç turizmde yerli turist hareketliliğinde oluşturduğu istatistiksel verilerin incelenmesinin yer aldığı genel tarama türünde betimsel bir araştırmadan oluşan nicel yöntemden faydalanılmıştır. Gerçekleştirilen araştırmaya katılan yerli turistlerden elde edilen veriler, turistlerin ziyaret etmeyi düşündüğü destinasyonların seçiminde terör eylemlerinin etkili bir kriter olamayacağı sonucunu ortaya koymuştur.

Abstract

Today, tourism has become one of the fastest developing sectors due to its place in the economies of countries with the effect of globalization. Compared to other sectors, this rapidly developing sector has a fragile structure based on reasons such as the decrease in the number of tourists, security and negative image after the actions carried out by terrorist organizations. Terrorist organizations, which are aware of the damage they cause to the economy of countries with attacks targeting the tourism sector and illegal actions they carry out, thus think that they realize their goals of oppression and intimidation by taking advantage of the fragility of the tourism sector. In this research, the effects of terrorist attacks carried out by the PKK/KCK armed terrorist organization, which continues separatism activities with its armed and bombed actions as well as illegal structuring within the borders of the Republic of Türkiye, between 2005-2021 on domestic tourists planning a holiday in domestic tourism were investigated. For this purpose, the first scale consisting of 11 questions on whether terrorism creates a difference was developed within the scope of the research. The second 16-question scale was compiled from the study conducted by (Memiş, 2016). (2) The questionnaire form, which constitutes the primary data, was obtained from local visitors who visited Cappadocia in May 2022 by face-to-face interview technique. As secondary data, a quantitative method consisting of a general survey type descriptive research in the Global Terrorism Database (GTD) and International Crisis Group databases, which includes the examination of statistical data on domestic tourist mobility in domestic tourism caused by terrorist attacks carried out by PKK/KCK, was used. The data obtained from the domestic tourists participating in the research revealed that terrorist acts cannot be an effective criterion in the selection of destinations that tourists intend to visit.

Makalenin Künyesi: Akgöz, E. & Uçdu, F. (2023). Tatil Planlaması Yapan Yerli Turistlerin Destinasyon Seçiminde Terörizmin Etkisi. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 177-212.

DOI: 10.55931/Ahbvtfd.1326319

1. GİRİŞ

Terörizm sadece mağdurları değil, maruz kaldığı toplumun genelini ilgilendiren bir şiddet eylemidir ve kaos ortamı yaratılarak oluşturulan huzursuzluğu özelden genele yayma amacı taşımaktadır. Terör örgütlerince hedeflenen amaç doğrultusunda gerçekleştirilen terör saldırıları güvensiz destinasyon imajı oluşturularak istenilen mesajın çok daha geniş kitlelere ulaştırılabilir olması turizmi terör örgütlerinin hedefi haline getirmektedir.

Türkiye’de meydana gelen terör eylemlerinin büyük bir bölümü ülke topraklarını tehditlere karşı savunmakla görevli personele yönelik gerçekleşirken, bir kısım da uluslararası alanda ve toplum nezdinde tanınmak, fark edilmek, devlet otoritesi tarafından söz sahibi silahlı bir unsur olduklarını kabul ettirmek, yapılan eylemlere yasallık kazandırmak amacıyla gerçekleştirilirken bazen de doğrudan/dolaylı olarak turistlere yönelik gerçekleştirilerek ülkeye zarar vermek amacıyla yapılmaktadır (Kazan, 2012, s. 8).

Meydana gelen terör saldırılarının Türkiye için önemli bir gelir kaynağı olan iç turizm talebinde yarattığı etkiler araştırmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de 2005-2021 yılları arasında PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları ele alınarak elde edilen bulgular doğrultusunda araştırma yapılmıştır.

2. TERÖRİZM VE TURİZM

2.1. Terörizm

Uluslararası arenada tüm ülkeler tarafından kabul edilen genel bir terörizm tanımı bulunmamakla birlikte özeldir devletlerin kanunlarında, genelde uluslararası kuruluşların sözleşme ve anlaşmalarında madde veya kısa tanım olarak yer almaktadır (Abdurrahmanlı, 2018). Türkiye’de kabul gören terörizm tanımı ise; “Korkutma ve sindirme amacıyla kaçırılmadan cinayete kadar uzanan şiddet eylemleri terör durumunun ortaya çıkarılması (Doğu, 1980), siyasi hedeflere ulaşmak için kullanılan yıldırma temelli baskın bir saldırı biçimi ve caydırma stratejisi” olarak ifade edilmektedir (Öztürk, 1998).

2.2. Terörizm ve Turizm Arasındaki İlişki

Türkiye gibi gelişmekte olan ülke ekonomilerinin gündeminde olan işsizlik, enflasyon vb. problemlerin çözümü için turizm sektörü eş benzeri olmayan bir alternatiftir. Bunun farkında olan terör örgütleri, yaptıkları eylemler ile bir yandan toplum üzerinde yıldırma politikası

izlerken, diğer yandan ülke ekonomisinde yarattığı doğrudan ve dolaylı maliyetler ile turizm gelirlerinin düşmesine sebebiyet vermektedir (Serçek, 2016).

Turistlerin tatil planlarına engel olan terör faaliyetleri ne yazık ki o bölgenin turistler için güvenli olmadığı düşüncesini oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak terörün yoğun olarak yaşandığı bölgelerde turistik talepte bir düşüş yaşanmaktadır (Seçilmiş, 2009).

Terörizmin, destinasyon talebi üzerindeki etkisine yönelik araştırmacılar iki temel unsur üzerinde ortak karar kılmaktadırlar (Pizam & Fleischer, 2001).

Bu unsurlar;

Ülkede gerçekleştirilen terörün şiddeti (Meydana gelen terör saldırılarında turist bazında verilen zarar),

Ülkede gerçekleştirilen terör olaylarının yoğunluğu (Belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilen saldırı sayısı)'dur.

Güvenlik algısı günümüzde turistler açısından ihtiyaç haline gelmiş önemli bir olgudur. Buna bağlı olarak turistler de güvenlik ölçütlerine göre seyahat kararları almaktadır (Karagöz, 2016).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de görüldüğü üzere fizyolojik ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacı yer almaktadır. Yerli turistler destinasyon tercihlerini belirlerlerken ön plana çıkan güvenlik ve risk faktörü mutlaka göz önünde bulundurmaktadırlar (Mc.Arthur Baker, 2014). Bu nedenle bir ülkede sürekli olarak yaşanan bir terörizm varsa o ülkenin turizm talebi de bu duruma bağlı olarak olumsuz yönde etkilenmektedir. Diğer bir ifadeyle, algılanan terörizm riski arttığında, turistler tatillerini daha güvenli destinasyonlarda geçirmeyi planlamaktadırlar (Akıncı & Yılmaz, 2015).

Silahlı terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen terör eylemleri tatilini yapmakta olan yerli turistleri huzursuz ve tedirgin ederek korkutmaktadır. Bu eylemler hafızalardan silinene kadar turizm hareketliliğini yavaşlatarak güvenli ülke imajını zedeleyerek turizm sektörünü tehlikeye atabilmektedir.

3. ALANYAZIN

İlgili alanyazın incelendiğinde terör olaylarının turizme etkisi üzerine yapılan araştırmaların neredeyse tamamı dış turizme ya da yabancı turistlerin üzerindeki etkisine yönelik yapıldığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de terörizmin turizm ilişkisine yönelik yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu terörizmin turizm üzerindeki ekonomik etkisi ve turizm talebine yönelik olduğu

görülmüş olup terörizmin yerli turistlerin destinasyon tercihlerine etkisine yönelik yapılan araştırma bulunamamıştır.

Uluslararası alanyazında ise konuyla ilgili araştırmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Yerli turistlerin teröre maruz kalma biçimleri ve seyahat niyetleri üzerine yapılan araştırma Adeloye, Carr & Inch (2021) tarafından yapılmıştır. Araştırma kapsamında terör olaylarının turizm sektörüne etkilerini belirlemek amacıyla teoriler ve modeller geliştirilmiş, iç turizmin planlaması ve geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur. Araştırma, terörist faaliyetlere maruz kalmanın yerli turistlerin risk algısını ve seyahat niyetlerini, özellikle batı merkezli olmayan bir perspektif ve bağlamda nasıl etkilediğine dair anlayışı keşfetmeyi ve iletmeyi de amaçlamaktadır. Nijeryalı 52 yerli turiste yönelik yapılan araştırma sonucunda, yerli turistlerin risk algılarının ve seyahat niyetlerinin terörizme maruz kalma türüne bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. Araştırmacılar bu sonuçlara bağlı olarak her tür terörizme maruz kalma, risk algısı ve seyahat niyetleri arasındaki etkileşimi gösteren bir model geliştirmiştir.

Liberato, Liberato, Malheiro & Sousa'a (2020) göre "*Terrorism Trends in Tourism Research (Turizm Araştırmalarında Terörizm Eğilimleri)*" başlıklı araştırmalarında turizmin, doğa faktörleri, savaşlar, isyanlar ve terörizm gibi insan faktörleri nedeniyle birçok açıdan savunmasız bir sektör olduğunu bu durumun bazı destinasyonlarda anında olumsuz sonuçlar doğururken, diğer destinasyonlara talebi artırdığı belirtmektedirler. Çalışmada 2019 ve 2020'de terörizm, siyasi istikrarsızlık ve turistlerin seyahat etme niyetine yönelik birtakım çıkarımlar yapılmaktadır. Buna göre; terörizmin artması, cinayet ve şiddet olaylarının yaygınlaşması; özel promosyonlar ve fiyatların düşürülmesi, turist gönderen ülkedeki güvenlik zafiyetinin olması gibi hususlar turizm hareketlerini olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklar sadece ilgili ülkeyi değil, diğer komşu ülkelere de yansımaktadır. Terörizm riskinin seyahat niyeti üzerinde olumsuz etkisi varken, siyasi istikrarsızlık bu etkiyi yaratmamıştır.

Farklı bir çalışma da ise çoban saldırılarının turizme etkisi Ogunsusi ve Adeleke (2021) tarafından araştırılmıştır. Çalışma da tarım arazilerinin yok edilmesi, köylere saldırı, çiftçilerle çatışma ve onları kaçırmaya, yaralanmalar, tecavüz, çiftlik ürünlerinin çalınması, soygun gibi çobanlar tarafından gerçekleşen olayların turizme etkisi incelenmiştir. Kırsal ve agro turizm faaliyetlerin gerçekleştiği Nijerya'da yapılan bu çalışmaya göre terörizmden dolayı yerli ve yabancı turistlerin olumsuz etkilendiği sonucu elde edilmiştir.

Alanyazına ilişkin yapılan incelemeler sonucunda hem Türkiye hem de diğer ülkeler için terör turizm ilişkisini ele alan çalışmaların neredeyse tamamında terör faaliyetlerinin genel olarak değerlendirildiği, terörizmin yerli turistlerin tatil yapma düşüncesi üzerindeki etkisinin değerlendirmeye alınmadığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda Türkiye’de gerçekleştirilen terör saldırılarının iç turizm üzerinde etkisinin araştırıldığı çalışmamızın bu konuya farklı bir bakış açısı getirerek ulusal alanyazında bulunan boşluğa farklı bir bakış açısı olarak katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

4. YÖNTEM

Araştırma belirlenen amaca ulaşmak için aşağıda belirtilen metodolojiye göre gerçekleştirilmiştir.

4.1. Araştırma Modeli

Araştırma birincil verileri, Konya Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Bilimsel Etik ve Değerlendirme Kurulunun 11.05.2022 tarihli ve 2022/100 numaralı kararı ile 12-19 Mayıs 2022 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmada, tatil planlaması yapan yerli turistlerin destinasyon seçiminde terörizmin etkisi ve yerli tüketicilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda terörizmin farklılık oluşturup oluşturmadığına yönelik 11 soruluk ilk ölçek araştırma kapsamında geliştirilmiştir. 16 soruluk ikinci ölçek ise (Memiş, 2016) tarafından yapılan çalışmadan derlenmiştir. 27 soru olarak birleştirilen (2) ölçekli birincil veriyi oluşturan anket formu ve ikinci veri olarak genel tarama türünde betimsel bir araştırmadan oluşan nicel yöntemden faydalanılmıştır.

4.2. Araştırmanın Hipotezi

Tatil planlaması yapan yerli turistlerin destinasyon seçiminde terörizmin farklılık oluşturup oluşturmadığı aşağıda bulunan bir ana ve sonuca bağlı 11 ara hipotezle test edilmiştir.

H₁: Terörizm, yerli turistlerin destinasyon seçiminde farklılık oluşturmaktadır.

H_{1a}: Terörizme bağlı olarak gerçekleşen ölüm ve yaralanmalar yerli turistlerin destinasyon seçiminde farklılık oluşturmaktadır.

H_{1b}: Terör olaylarının en fazla gerçekleştiği şehirlerde gerçekleştirilen terör eylemleri destinasyon seçiminde farklılık oluşturmaktadır.

H_{1c}: Yerli turistlerin en çok tercih ettiği şehirlere yönelik gerçekleştirilen terör eylemleri destinasyon seçiminde farklılık oluşturmaktadır.

H_{1ç}: Doğrudan turistlere yönelik gerçekleştirilen terörizm yerli turistlerin destinasyon seçiminde farklılık oluşturmaktadır.

H_{1d}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin cinsiyetleri farklılık oluşturmaktadır.

H_{1e}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin yaş durumları farklılık oluşturmaktadır.

H_{1f}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin medeni durumları farklılık oluşturmaktadır.

H_{1g}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin eğitim durumları farklılık oluşturmaktadır.

H_{1ğ}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin çalışma durumları farklılık oluşturmaktadır.

H_{1h}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin çocuk durumları farklılık oluşturmaktadır.

H_{1ı}: Terörizme bağlı olarak destinasyon seçiminde yerli turistlerin tatile çıkma sıklıkları farklılık oluşturmaktadır.

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini tatil planlaması yapan yerli turistler oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşma imkânı bulunmaması nedeniyle, araştırma örneklemini Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden birisi olan ve yerli turistlerin en fazla rağbet gösterdiği Kapadokya bölgesini ziyaret edenlerden oluşturmaktadır.

Araştırmanın evreni bilindiği durumlarda örneklem sayısını bulmak için aşağıda bulunan formül kullanılmaktadır (İslamoğlu & Alınacı, 2016, s.206).

$$n = \frac{N \cdot z^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + z^2 \cdot p \cdot q}$$

Formülde;

n: Örneklem seçilecek kişi sayısı

N: Ana kitle büyüklüğü (2021 yılı yerli turist sayısı)

p: Tesadüfi olarak çekilen bir örmekte belirli bir özelliğe sahip olanların oranı

q: İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı (1-p)

z: Tahminin güven aralığı (%95 için 1,96/Standart Sapma)

d: Duyarlılık düzeyi

Formülde p ve q değerleri 0,5 olarak alınmıştır. z değeri 0.05 anlamlılık düzeyi için 1,96 olarak ve duyarlılık düzeyi (d) ise 0,05 olarak belirlenmiştir. Belirtilen formüle göre örneklem büyüklüğü şu şekildedir;

$$n = \frac{24.779,490 \times (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}{(0,05)^2 \times (24.779,490 - 1) + (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5}$$
$$n = \frac{2379822.196}{61949.6829}$$
$$n=384.1540599$$

Formüle göre Kapadokya'ya tatil amacıyla gelen yerli turistlere uygulanması gereken minimum anket sayısı 384 olarak hesaplanırken, bu sayının evreni temsil edeceği düşünülmüştür.

Araştırmanın birincil verileri hazırlanan anket formu ile bölgeyi farklı amaçlarla ziyaret eden 384 yerli turistten, ikincil verileri ise GTD (2022) ve International Crisis Group (2022) ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022) veri tabanından elde edilmiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için haritalar, tablolar, SPSS ve Granger Nedensellik Testinden yararlanılmıştır. Haritalar hazırlanırken Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022) veri tabanlarında, tablolar hazırlanırken GTD (2022) ve International Crisis Group (2022) veri tabanlarında 2005-2021 yılları arasında yer alan verilerden faydalanılmıştır. Birincil verilerin değerlendirilmesi ise SPSS programı aracılığıyla yapılan analizler ve uygun tablolar hazırlanarak incelenmiştir.

Araştırma verilerinin geçerlilik ve güvenilirliği Cronbach's Alpha Katsayısı ile testi edilmiştir. Bu teste göre ölçeğin güvenilirliği 0,00-0,40 arası güvenilir değil, 0,41-0,60 arası düşük

güvenirlikte, 0,61-0,80 arası orta güvenilir, 0,81-1,00 arası ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Kılıç, 2016).

Tablo 1. Ölçeklerin Güvenilirlik Test Sonuçları

Ölçekler	Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
Terörizmin Destinasyon Seçiminde Etkisi	0,817	11
Tatil Bölgesi Seçiminde Etki Eden Faktörler	0,856	16

Araştırmada kullanılan ölçeklere verilen cevapların güvenilirliğini belirlemek için Tablo-1 hazırlanmıştır. Tablo incelendiğinde yerli turistlerin hem terörizmin destinasyon seçiminde etkisine hem de tatil bölgesi seçiminde etki eden faktörlere yönelik anket sorularına verdikleri cevapların yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma kapsamında elde edilen veriler uygun harita ve tablolar hazırlanarak değerlendirilmiştir.

5.1. Yerli Turistlerin Destinasyon Seçiminde Terörizmin Etkisi

Terörizmin destinasyon seçimine etkisi değerlendirilirken 2005-2021 yılları arasındaki terör verileri dikkate alınmıştır. GTD (2022) ve International Crisis Group (2022) veri tabanlarında PKK/KCK silahlı terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022) veri tabanından alınan yerli turist sayıları arasındaki etkileşim incelenmiştir.

Türkiye’de 2005-2021 yılları arasında PKK/KCK silahlı terör örgütünün gerçekleştirdiği terör saldırılarının yerli turistlerin tatil planlamalarında destinasyon seçim üzerinde bir etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla ilk olarak Tablo-2 hazırlanmıştır.

Tablo 2. Yıllara Göre Terör Saldırıları Yerli Turist Değişim Oranları

Yıllar	Saldırı Sayısı	Yerli Turist Sayısı	Değişim Oranı (%)
2005	31	18.358.651	5,51
2006	20	19.599.148	6,76
2007	15	24.178.439	23,36
2008	20	22.755.200	-5,89
2009	4	25.760.739	13,21
2010	15	28.003.792	8,71
2011	34	29.915.244	6,83
2012	142	31.951.528	6,81
2013	21	32.689.293	2,31
2014	65	35.708.163	9,24
2015	340	40.314.135	12,9
2016	375	41.335.993	2,53
2017	143	39.024.237	-5,59
2018	81	40.822.111	4,61
2019	42	42.012.998	2,92
2020	51	29.100.813	-30,73
2021	42	42.244.705	45,17

Kaynak: GTD, International Crisis Group ile Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri kullanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo-2 incelendiğinde PKK/KCK silahlı terör örgütünün gerçekleştirdiği silahlı saldırı sayıları ile ters orantılı 17 yılı kapsayan dönemde sadece 2008, 2017 ve 2020 yıllarında yerli turist sayısında bir önceki yıla göre azalma görülmektedir. Bu yıllardan 2008 yılı ve 2020 yıllarındaki yerli turist sayısındaki düşüş ile terör saldırılarını bağdaştırmak sağlıklı olmayacaktır. 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz ve 2020 yılında küresel anlamda Covid-19 salgınından dolayı yaşanması muhtemel yerli turist sayısındaki düşüş, terörizmin etkisini gölgede bırakacağından bu yıllara yönelik yapılacak yorumlamanın amacına hizmet etmeyeceği düşünülmektedir. Yerli turist sayısında düşüşün yaşandığı 2017 yılının ise terör saldırılarının araştırma yılları başında 22 ilde başlayarak kademeli olarak 37 şehre yayılmış olması sonucu yerli turist sayısındaki yükselişin 2016 yılında durağana yakın bir noktaya gelerek terör saldırılarının oluşturduğu güvensiz algısı sonucunda yaşandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. Yerli Turist Sayısı ve Saldırı Sayısı Arasındaki İlişki

Bağımlı Değişken: Turist Sayısı			
Excluded	Chi-sq	df	Prob.
Saldırı Sayısı	1.624.694	1	0.2024

Saldırı sayısı ile yerli turist sayısı arasındaki ilişkinin tespitine yönelik Granger Nedensellik Testi yapılarak Tablo-3 hazırlanmıştır. Hazırlanan tablonun yapılan incelemesinde saldırısı sayısı ile turist sayısı arasında bir nedensellik bulunmadığı, 2005-2021 yıllarına ait yerli turist sayısının saldırı sayısının nedeni olmadığı, saldırı sayısına bağlı olarak yerli turist sayısında değişim yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2-3 üzerinde yapılan incelemede, saldırı sayısı sonucu yerli turistin tatil planlamasını gözden geçirmedeği, tatilini yapmaya devam ettiği anlaşılmaktadır fakat terörizm sonrası destinasyon seçiminde değişiklik olup olmadığı asıl hipotezimiz olduğu ve bu hipotezin cevabı araştırma kapsamıdır.

2008, 2017 ve 2020 yılları haricinde kalan diğer 14 yılda terör saldırısı ile etkilendiğine yönelik yorumlamaya fırsat vermeyen yerli turist sayısında artışın yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle belirtilen yılların yorumlanmasında 2008 krizi ve 2020 Covid-19 salgınının yarattığı olumsuzluğun oluşturduğu etkiden bahsedildiği gibi, PKK/KCK silahlı terör örgütünün Tablo-2'den de anlaşılacağı üzere eylemsizlik ya da yoğun olarak gerçekleştirdiği saldırılarının etkisini araştırmaya yönelik olan yıllara indirgeme yapılması önem arz etmektedir.

PKK/KCK silahlı terör örgütünün 2009 yılında tek taraflı olarak ateşkes ilan etmesi ve sözde barış sürecinin 2013 yılında başlayıp, 2015 yılı yazında sona ererek kaosa yönelik güvensizlik ortamının 2016 yılı boyunca devam etmesi sonucu yerli turist sayılarına yönelik verilerin özellikle üzerinde durularak yorumlanması Tablo-2 ve 3'te elde edilen sonuçlarda H₁ hipotezine ışık tutacaktır.

Terörizmin yerli turistlerin destinasyon tercihine etkisinden bahsedilebilmesi açısından Tablo-2 üzerinden özele indirgeme yapılarak (2009 yılı tek taraflı ateşkes, 2013, 2014 ve 2015 yılları sözde ateşkes ve bu ateşkesin etkisinin görülme durumunun bulunduğu 2016 yılı) 2008 yılındaki yerli turist sayısındaki %5,89 oranındaki düşüş, PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından 13 Nisan 2009 tarihinde sözde tek taraflı olarak ateşkes ilan edilmesi ile yerli turist

sayısında bir önceki yıla göre %13,21 oranında artış yaşanırken bu artışın %8,71 ile sonraki yılda devam ettiği görülmüştür.

2013 yılı mart ayında başlayan sözde barış sürecinin doğrudan ya da dolaylı etkisi, güven ortamının sağlanmamış olması nedeniyle bir sonraki yılda hissedilmiş olabileceği düşüncesi oluşmaktadır. 2013 yılında bir önceki yıla göre %2,31 artış yaşanırken, bu artış 2014 yılında %9,24 seviyesine ulaşmıştır. 22 Temmuz 2015 tarihinde sözde sürecin sona ermesi ile artış oranındaki tırmanış %12,90 seviyelerine kadar ulaşmış ve 2016 yılında ise yükseliş oranı araştırma yıllarındaki en düşük yükseliş seviyelerine inmiştir. Huzursuzluk ve güvensizlik ortamının devam ettiği sonraki yılda ise artış oranı ters yönde bir eğilim izleyerek bir önceki yıla göre %5,59 oranında düşüş göstermiştir.

Kısaca sözde barış sürecinin başladığı 2013 yılından itibaren yerli turist sayısında artış, sözde barış sürecinin sona ermesi ile 2016 yılından sonra düşüşün yaşandığı ve etkisi 2017 yılına kadar devam ettiği yönündeki kanaat göz ardı edilmemelidir.

PKK/KCK silahlı terör örgütünün 2005-2009 yılları arasında 22, 2010-2015 yılları arasında 31 ve 2016-2021 yılları arasında 37 şehirde terör eylemi gerçekleştirmiş¹ olması sonucu, bölgesel olarak başlayan terör saldırılarının ülke geneline yayılmış olması nedeniyle H₁ hipotezine cevap aramaya devam etmek ve meydana gelen ölüm ve yaralanmaların yerli turistlerin destinasyon seçimine yönelik etkisini de tespit edebilmek amacıyla H_{1a} numaralı hipoteze cevap aranmak üzere PKK/KCK silahlı terör örgütünün 2005-2021 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirmiş olduğu silahlı eylemleri, bu eylemler sonucu meydana gelen can kaybı ve yaralanmalara ilişkin GTD (2022) ve International Crisis Group (2022) veri tabanlarından alınan istatistiksel verilere ait Tablo-4 hazırlanmıştır.

Tablo 4. Yıl Bazında Terör Saldırıları, Yaralanma ve Can Kayıpları

Yıllar	Saldırı Sayısı	Yaralanma			Can Kaybı		
		Asker Polis	Sivil	Turist	Asker Polis	Sivil	Turist
2005	31	36	64	13	18	7	
2006	20	53	71		14	9	
2007	15	16	40		16		
2008	20	75	174		10	24	
2009	4		10			5	
Toplam	90	180	359	13	58	45	

¹ Bkz. Harita 1,2 ve 3

2010	15		7		1	12	
2011	34	14	55		5	17	
2012	142	315	80		220	5	
2013	21	8	7		13		
2014	65	21	18		15	1	
2015	340	463	372	3	267	145	2
Toplam	617	821	539	3	521	180	2
2016	375	1233	885		608	139	
2017	143	147	73		114	41	
2018	81	100	55		62	26	
2019	42	39	156		32	36	
2020	51	*2	*2		23	17	
2021	42	*2	*2		9	15	
Toplam	734	1519	1169		848	274	
TOPLAM	1441	2520	2067	16	1427	499	2

Kaynak: GTD ve International Crisis Group veri tabanlarından alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo-4'ün yapılan incelemesinde terör örgütünün amacının hiçbir zaman değişmediği, kendince ateşkes ilan etmesinin her seferinde ağır bedellerinin olduğu tablodaki sayısal dalgalanma ile anlaşılmaktadır. Araştırması yapılan 17 yılın eylem ve can kayıplarına yönelik en büyük dalgalanması 2015 yılı itibarıyla başlayarak 2016 yılı sonuna dek devam etmiştir. Örgüt tarafında gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilmeyen saldırılar can kaybı ve yaralanmalara doğru orantılı olarak yansıdığı, araştırma dönemi içerisinde ilk sözde ateşkes ilan ettikleri 2009 yılı özellikle göze çarpmaktadır. Yaralanma ve can kayıpları araştırma dönemi içerisindeki en düşük bu yılda olmuş, sonraki senesinde ise kademeli olarak artmaya başlamış, sözde çözüm süreci olarak adlandırılan dönemin sona erdiği 2015 yılında ise yaşanan artış 2016 yılına en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Saldırı sayısı ile doğru orantılı olarak artış gösteren can kaybı ve yaralanma sayılarındaki artışın ya da düşüşün olduğu yılların yerli turist hareketliliğine yönelik daha net anlaşılabilmesi amacıyla Tablo-5, 2005-2021 yılları arasında Türkiye'de meydana gelen terör olayları coğrafi dağılımında saldırıların yıllar içerisindeki ekseninin değişmesi nedeniyle, 2005-2009, 2010-2015 ve 2016-2021 dönemlerine indirgeme yapılarak üç farklı coğrafi alan işaretlemeli Harita 1, 2 ve 3 hazırlanmıştır.

² International Crisis Group veri tabanında PKK/KCK silahlı terör örgütünün gerçekleştirdiği terör saldırı verisi bulunmaması nedeniyle tabloya eklenememiştir.

Tablo 5. İl Bazında Terör Saldırıları, Yaralanma ve Can Kayıpları

Yıllar	Saldırı Sayısı	Yaralanma			Can Kaybı		
		Asker Polis	Sivil	Turist	Asker Polis	Sivil	Turist
2005-2021	1441	2520	2067	16	1427	499	2
Hakkâri	275	442	111		436	57	
Diyarbakır	232	466	312		208	56	
Şırnak	224	277	110		230	48	
Mardin	138	296	185		124	38	
Van	98	216	67	3	48	15	2
Tunceli	65	54	14		57	4	
Bingöl	48	119	45		48	5	
Siirt	45	61	9		38	8	
Bitlis	43	54	10		31	5	
Ağrı	36	47	41		36	18	
İstanbul	35	33	451	3	53	24	
Hatay	23	13	18		13	4	
Muş	20	10	7		4		
Kars	18	6	2		7	2	
Şanlıurfa	15	13	94		7	9	
İzmir	13	11	9	10	2	4	
Batman	12	9	15		13	11	
İğdır	11	5			16	1	
Kilis	10	1	23		0	2	
Osmaniye	9		3		1		
Elazığ	9	223	4		5		
Erzincan	9		1		2	2	
Erzurum	8	3	1		1	1	
Adıyaman	6	3			3		
Ankara	5		445			179	
Antalya	5	4			1		
Adana	4	8	30		4	3	
Mersin	4	12	1				
Gaziantep	4	67			10		
Giresun	4	2	4		2		
Gümüşhane	3	3			6		
Trabzon	3	7	1		2	1	
Kayseri	2	53	19		17		
Kocaeli	2		20			1	
Ardahan	1		2			1	
Artvin	1	2			1		
Bursa	1		13		1		

Kaynak: GTD ve International Crisis Group veri tabanlarından alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

amacında olduğu, bu amaçla Karadeniz Bölgesine Erzincan ve Gümüşhane şehirleri üzerinden, Akdeniz Bölgesine kademeli olarak Gaziantep, Hatay ve Mersin şehirleri ile, Ege Bölgesine İzmir ilinden, İç Anadolu Bölgesine Ankara ilinden ve Marmara Bölgesinde İstanbul ve Kocaeli şehirlerinden gerçekleştirdikleri saldırılar ile giriş yapmaya çalıştığı görülmektedir. Bu süreç içerisinde meydana gelen toplam 90 terör saldırısı 180 asker/polis ve 359 sivil vatandaşın yaralandığı, 58 asker/polisin ve 45 sivilin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanmıştır.

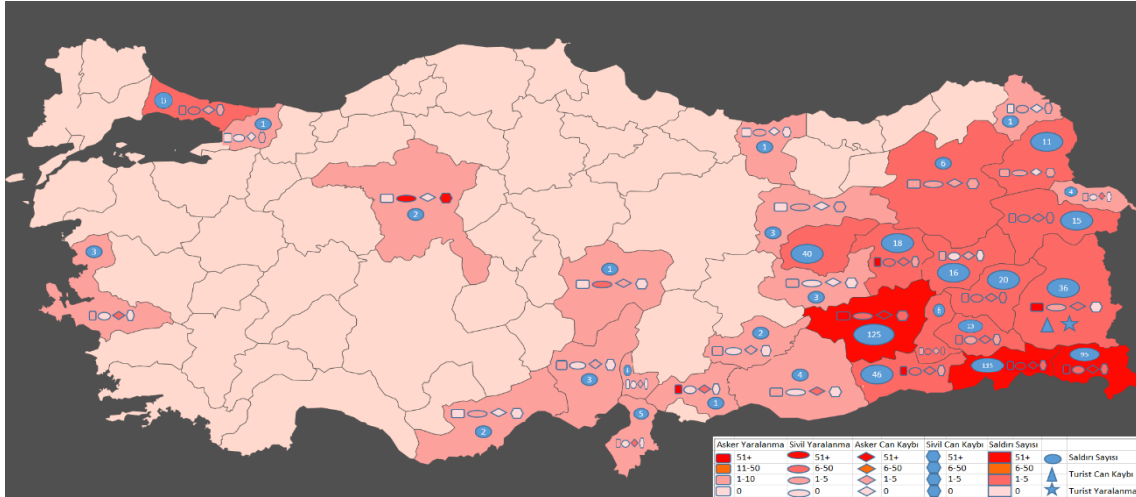
Ayrıca bu dönemde doğrudan turistlerin hedef alınarak İstanbul ve İzmir’de gerçekleştirdiği terör saldırıları 13 turistin yaralanması ile sonuçlanmıştır. İlk periyoda ait saldırı sayısı, yaralanma ve can kaybına yönelik bu veriler araştırma dönemindeki oluşturulan üç periyottan en düşük değerlerin bulunduğu periyot olmuştur.

Bu periyotta saldırılar ve sonucu olarak meydana gelen yaralanma ve can kayıpları üzere belirli bir bölgede sınırlı kalan örgütün iç turizm üzerinde hissedilir bir etkisi oluşmadığı kanaatine varılmıştır.

5.1.2. 2010-2015 Yılları terör saldırıları, yaralanma ve can kayıplarının coğrafi dağılımı

2005-2009 yılları arasında 31 şehirde gerçekleştirilen terör saldırıları sonucu yaralanma ve can kayıplarının coğrafi dağılımına yönelik hazırlanan Harita-1 ile farklılığın ve örgütün amacına yönelik eksen değişiminin net olarak görülmesi amacıyla GTD (2022) veri tabanından alınan verilerle 2010-2015 yıllarında PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırıların sonucuna yönelik oluşturulan Harita-2 hazırlanmıştır.

Harita 2. 2010-2015 Yıllarında Terör Saldırıları, Yaralanma ve Can Kayıplarının Coğrafi Dağılımı

Kaynak: GTD Veri Tabanlarından alınan verilerle yazar tarafından oluşturulmuştur.

2010-2015 yıllarında meydana gelen terör olayları Tablo 2-4 yardımı ile Harita-2 üzerinden incelendiğinde, altı yıllık ikinci periyotta PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen 617 terör saldırısı düşünüldüğü zaman bir önceki döneme göre sivillere yönelik gerçekleştirilen saldırılarda ciddi oranda bir azalma olduğu, asker ve polisin doğrudan hedef alındığı görülmektedir. PKK/KCK silahlı terör örgütü Giresun ili üzerinden Karadeniz kıyısına ulaşarak, Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan beş ilin (Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane ve Bayburt) etrafını kuşattığı, Akdeniz bölgesindeki etkinliğini Adana ilinde, İç Anadolu Bölgesinde ise Kayseri’de eylem gerçekleştirerek arttırmıştır. Bu süreç içerisinde meydana gelen toplam 617 terör saldırısı, 821 asker ve polisin, 539 sivil vatandaşın yaralanması, 521 asker ve polisin, 180 sivil vatandaşın hayatını kaybetmesi ile sonuçlanmıştır. Ayrıca bu dönemde 2015 yılında Van ilinde doğrudan turistlere yönelik gerçekleştirilen terör saldırısında iki turist hayatını kaybederken, üç turist ise yaralanmıştır.

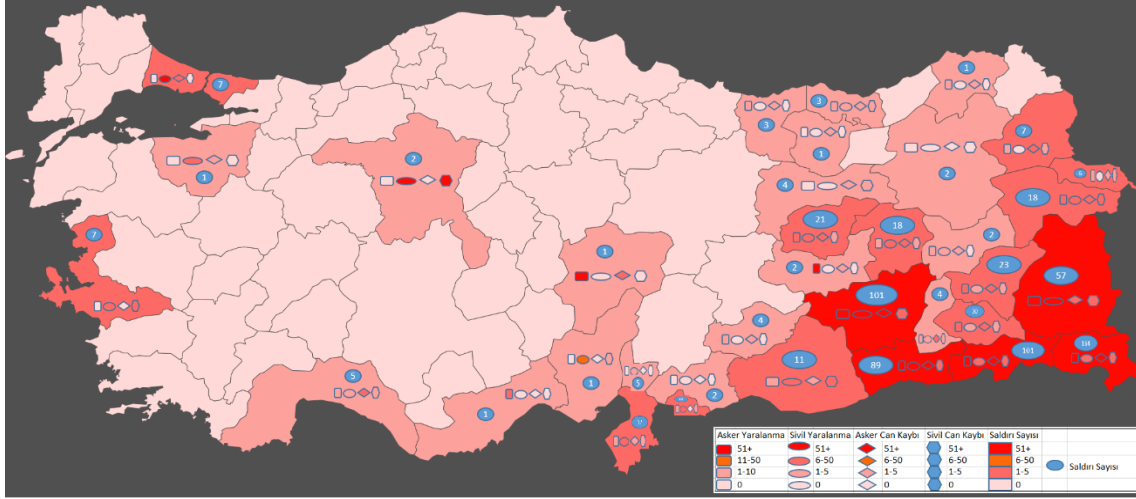
Can kaybı yoğunluğunun Mart 2013’de fiili ateşkes ile başlayıp, 2015 yaz ayına kadar süren ve Çözüm Süreci olarak kabul edilen dönem öncesi ve özellikle sonrasında saldırı sayısı, ölüm ve yaralanmalarda artış yaşanmıştır. Sözde Çözüm Süreci sonrasında önceki dönemlere nazaran aşırı bir terör saldırısı yaşandığı, örgütün bu dönemi silahsızlanma olarak değil, kendisini toparlama, güç toplama ve saldırıya hazırlama olarak geçirdiği acı sonuçlarıyla anlaşılmıştır.

Bu periyotta saldırılar ve sonucu olarak meydana gelen yaralanma ve can kayıpları üzere belirli bir bölgeden sıyrılarak yayılım gösteren terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemlerin iç turizm üzerinde hissedilir bir etkisi oluşmadığı kanaatine varılmıştır.

5.1.3. 2016-2021 Yılları terör saldırıları, yaralanma ve can kayıplarının coğrafi dağılımı

Tek bir parça halinde yapılacak araştırmada, kritik olarak kabul edilen yılların ve zamana bağlı olarak örgütün amacının gözler önünü serilemeyeceği, örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda rotasının iç turizme etkisini tespit edebilmek amacıyla GTD (2022) ve Crisis Group (2022) veri tabanlarından alınan verilerle hazırlanan periyotlara ait son parça Harita-3 ile oluşturulmuştur.

Harita 3. 2016-2021 Yıllarında Terör Saldırıları, Yaralanma ve Can Kayıplarının Coğrafi Dağılımı

Kaynak: GTD ve Crisis Group veri tabanlarından alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırması yapılan 2016-2021 yıllarında meydana gelen terör olayları Tablo 2-4 yardımı ile Harita-3 üzerinden incelendiğinde, Doğu ve Güneydoğu'da yoğunlaşan ve İstanbul, Ankara, Antalya gibi büyükşehirlerde gerçekleşen saldırılar gittikçe daha fazla alana yayılmıştır. Sözde çözüm süreci olarak nitelendirilen örgütün güçlenme amaçlı döneminde özellikle Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde saldırılarını artırdığı gözlemlenmektedir. Çözüm Süreci'nin sona ermesi ve eş zamanlı olarak Suriye krizinin derinleşmesiyle birlikte örgütün elindeki bütün imkânları kullanarak saldırıya geçmesi sonucu diğer dönemlere oranla ciddi bir saldırı ve kayıp anlamında artış yaşanmıştır. Bu süreç içerisinde meydana gelen toplam 734 terör saldırısı 1519 asker/polis ve 1169 sivil vatandaşın yaralandığı, 848 asker/polisin ve 274 sivilin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanmıştır.

2009 yılında PKK/KCK silahlı terör örgütünün tek taraflı ateşkes ilan etmesi, 2013 yılı itibariyle Çözüm Süreci uygulamasının başlamasıyla birlikte terör eylemlerinin ve dolayısıyla can kayıpları sayılarında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Maalesef bu süreç sonucunda PKK/KCK silahlı terör örgütünün eylemsizliğinin geçici olduğu anlaşılmış ve terör örgütü bu dönemi güç toplamak için bir fırsat olarak kullanmasının etkisi kısmen 2015 ve etkili olarak 2016 yıllarında görülmüş, can kaybı ve yaralanma sayısı incelenen 15 yılın en üst seviyesine çıkmıştır. Diğer iki periyota yönelik hazırlanan Harita 1-2 incelendiğinde kademeli olarak yayılma çabasında olan örgütün saldırıları şiddet ve etkisini arttırdığı görülmüştür.

Terör saldırı sayısı ve buna bağlı olarak yaşanan ölüm ve yaralanmalar, terör örgütünün ülkeye yayılım göstermesi gibi etkenlere rağmen yerli turist sayısında belirgin bir etki oluşmadığı görülmektedir. Yerli turist her şeye rağmen tatilini yapmaktadır.

Ülke geneline yayılan terör saldırı ve bu saldırılar sonucunda ölüm/ yaralanmalar mevcut iken yerli turist sayısında azalma olmamaktadır. Burada akla şu soru gelmektedir.

SORU: Yerli turist terör saldırı sonrası tatil planlaması yaparken sadece rotasını mı değiştirmektedir?

CEVAP: Bu sorunun cevabına ise H_{1b} ve H_{1c} hipotezlerine yönelik yapılan araştırmada ulaşılabacaktır.

5.1.4. Terör olaylarının en fazla gerçekleştiği şehirlerde destinasyon seçimi

Gerçekleştirilen terör eylemlerinin sıklık oranı Tablo-2 ve 4'te görüldüğü üzere yapılan araştırmada kıstas oluşturacağı değerlendirildiğinden, 2009, 2010, 2013-2016 yıllarının, terör eylemlerinin en fazla yaşandığı şehirler üzerinde bir etkisi olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla belirtilen yıllarda GTD (2022) veri tabanında PKK/KCK silahlı terör örgütüne gerçekleştirilen saldırı sayısı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022) veri tabanından alınan yerli turist sayıları ile Tablo-5'te en fazla terör saldırısı gerçekleştirilen on il baz alınarak Tablo-6 hazırlanmıştır.

Tablo 6. Terör Olayının En Fazla Yaşandığı Şehirlerde Saldırıların Etkisi

Yıllar İller	Terör Saldırısının En Fazla Yaşandığı İller Kritik Yıllarda Yerli Turist Sayıları ve Yüzdelik Değişim Oranları											
	2009	%	2010	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%
D.Bakır	510986	-4,44	363816	-28,8	463076	9,78	440207	-4,94	343161	-22,05	268302	-21,81
Şırnak	28468	4,24	39380	38,33	108623	83,97	84582	-22,13	72772	-13,96	81954	12,62
Hakkâri	39892	-18,88	33649	-15,65	49140	-11,44	27098	-44,86	45649	68,46	30667	-32,82
Mardin	103884	38,09	120853	16,33	281505	79,94	290392	3,16	223412	-23,07	159059	-28,8
Van	263180	11,93	291776	10,87	148125	-27,58	187134	26,34	200845	7,33	158100	-21,28
Tunceli	26990	33,52	13995	-48,15	35818	78,86	33403	-6,74	34721	3,95	30654	-11,71
Bingöl	30665	23,24	32809	6,99	41395	24,54	36175	-12,61	41447	14,57	55392	33,65
Bıfıs	48666	-17,83	71607	47,14	75071	-10,23	69538	-7,37	68069	-2,11	44790	-34,2
Sürt	15446	30,59	21009	36,02	15815	-1,92	32011	102,41	20277	-36,66	27498	35,61
Ağrı	47589	-52,11	63094	-15,65	47666	-11,44	60526	-44,86	46 57	68,46	137058	-32,82
Toplam	1115766	-1,8761	1051988	-5,7161	1266234	11,6634	1261066	-0,4081	1050353	-16,709	993474	-5,4152

Kaynak: GTD, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü veri tabanlarından alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

2005-2021 yılları arasında terör olayının en fazla yaşandığı 10 ilin, terör saldırı ve kayıplar açısından kritik yıllar olan 2009 yılı ve etkisinin devam ettiği 2010 yılı, sözde çözüm sürecinin başladığı 2013 yılı ve devamında 2014 yılı, çözüm sürecinin sona erdiği 2015 yılı ve 2016 yılı sonuna kadar geçen süre zarfındaki etkisine yönelik hazırlanan Tablo-6 incelendiğinde terör olayının en fazla yaşandığı 10 ilin yıllık bazda yerli turist sayıları toplamı alınarak bir önceki senesine göre yüzdelik değişim oranları hesaplanarak yapılan yorumlamada, bu şehirlerde güven ortamının oluşması sonucu kendini güvende hisseden yerli turist açısından tercih sebebi olduğu, çatışma ortamının en yoğun olduğu 2015 ve 2016 yıllarında yaşanan düşüşten anlaşılmaktadır. Yerli turist özellikle Mardin ve Diyarbakır şehirlerini ziyaret etmek istemektedir. Diğer şehirler açısından anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Yerli turistler bu şehirleri de ziyaret etmektedir fakat terörizmin etkisi belirleyici olmamaktadır.

Tatile gitmek istenilen destinasyonda bulunan terör saldırıları sonucunda kendine güvende hissetmeyen yerli turist bu alanı tatil rotasından çıkararak farklı destinasyonlara yöneldiği, güven ve istikrarın sağlandığı Mardin ve Diyarbakır illeri her daim yerli turistin aklının bir köşesinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2-4, 6 ve Harita 1-3 üzerindeki verilere yönelik yapılan inceleme sonucu terör saldırılarının belirli bir coğrafyada alışagelmışlik sağlayıp uzun vadede sıradanlaşması ve belirli coğrafyadan uzaklaşmasının devamlılık arz etmemesi sonucu yerli turist üzerinde bir etki yaratmadığı, terör eylemlerinin uzun yıllardır yaşandığı illerde dahi güven ve huzurun sağlanması ile yerli turist tarafından turizm açısından önemi bulunan destinasyonların tercih sebebi olabileceği anlaşılarak **H₁ hipotezi doğrulanarak kabul edilmiştir.**

5.1.5. Yerli turist tarafından en fazla tercih edilen şehirlerde gerçekleştirilen terör saldırılarının destinasyon seçimi üzerindeki etkisi

PKK/KCK silahlı terör örgütünün eylemselliği ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başarılı bir şekilde yürüttüğü teröristle mücadele harekâtı yoğunluğuna göre genelden özele indirilen ve araştırma kriteri olan 2009, 2010 ve 2013-2016 yıllarında yerli turist bakımından en fazla tercih edilen 13 ilin terör eylemleri sonucunda etkisinin tespitine yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022) veri tabanından alınan yerli turist sayıları ve GTD (2022) veri tabanından belirtilen yıllarda gerçekleştirilen saldırı sayılarına ilişkin alınan veriler doğrultusunda Tablo-7 tanzim edilmiştir.

Tablo 7. Kritik Yıllarda Yerli Turist Tarafından En Fazla Tercih Edilen İller

İller	Kritik Yıllarda Yerli Turist Tarafından En Fazla Tercih Edilen İllerde Yerli Turist Sayısı ve Yüzdelerik Değişim Oranları											
	2009	%	2010	%	2013	%	2014	%	2015	%	2016	%
Antalya	3171446	41,87	2875593	-9,33	3398750	7,67	3368921	-0,88	5473958	62,48	6746548	23,25
İstanbul	2648581	-1,22	3177150	19,96	3052507	0,29	3116171	2,09	3685488	18,27	3671347	-0,38
İzmir	1932800	13,6	1530029	-20,84	2395308	1,61	4203577	75,49	4283808	1,91	3618027	-15,54
Miğla	1087027	14,55	2076069	90,99	1613104	2,67	2307827	43,07	2758324	19,52	2916349	5,73
Ankara	1634396	-0,07	1477135	-9,62	1741365	-6,9	1537494	-11,71	1473898	-4,14	1640759	11,32
Balıkesir	1764490	47,94	1877361	6,4	1456875	-11,4	1557245	6,89	1586116	1,85	1477825	-6,83
Bursa	721097	16,38	768529	6,58	947184	-20,1	971521	2,57	1151142	18,49	1137989	-1,14
Aydın	658107	27,16	748525	13,74	1097183	12,68	1221334	11,32	1486452	21,71	1458638	-1,87
Mersin	446444	-11,33	832902	86,56	654872	-1,56	740122	13,02	1299376	75,56	1065751	-17,98
Afyon	535803	13,88	517622	-3,39	897938	30,82	940843	4,78	989953	5,22	1032936	4,34
Çanakkale	597660	18,34	610332	2,12	873257	15,33	729108	-16,51	645956	-11,4	724167	12,11
Konya	364588	5,48	452387	24,08	581424	19,08	578686	-0,47	602893	4,18	668149	10,82
Nevşehir	608909	111,94	648897	6,57	593468	15,97	655295	10,42	787835	20,23	687992	-12,67
Toplam	16171348	18,52	17592531	8,79	19303235	2,07	21928144	13,60	26225199	19,60	26846477	2,37

Kaynak: GTD, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü veri tabanından alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Yerli turistler bakımından en fazla tercih edilen şehirlerin turist sayıları toplamı bir önceki yıla göre hesaplanan değişim oranlarına bakıldığında, bu şehirlerinde terörizmden etkilendiğine dair bariz bir istatistik veriye ulaşılamamıştır. PKK/KCK silahlı terör örgütünün belirtilen yıllarda gerçekleştirdiği saldırı sayısı incelendiğinde, 13 ilin yedisinde hiçbir saldırı gerçekleşmediği, ikisinde birer saldırı olduğu ve belirtilen saldırılar açısından yerli turistlerin bu şehirlere gelmesine yönelik etkilendiğini söylemek mümkün değildir ve yerli turist tarafından en fazla tercih edilen şehirlerde gerçekleştirilen terör saldırılarının yerli turistlerin bu şehirlerde destinasyon seçimi üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmaması nedeniyle **H_{1c} hipotezi doğrulanamayarak reddedilmiştir.**

5.1.6. Doğrudan turistlere yönelik gerçekleştirilen terör saldırılarının yerli turistlerin destinasyon seçimi üzerindeki etkisi

Terör örgütlerince gerçekleştirilen eylemlerde turistlerin hedef alınması tesadüfi bir faaliyet olmayıp tamamen bilinçli olarak amacına uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Turistlerin hedef alındığı terör eylemleri medyada geniş çapta yer almaktadır ve bu sayede tanınmayı isteyen teröristler, ülkelerin kısıtlama ve sansürleme engellerini aşarak basında gerekli ilgiyi görüp amaçlarına ulaşmaktadırlar. Turistlere yönelik yapılan saldırılar bizzat kendilerine yönelik bir saldırı bulunması nedeniyle kendilerini güvende hissetmeyen yerli turistler, tatil planlamasında destinasyon seçiminde terör saldırılarının etkisi diğer faktörlere nazaran düşüğe olsa bir kriter haline getirmektedir.

Araştırma yılları içerisinde doğrudan turistlere yönelik çok fazla terör saldırısı bulunmaktadır fakat yapılan bu saldırıların PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından kabul edilmemiş olması ve bu örgüt güdümünde faaliyet gösterdiği beyan ederek gerçekleştirilen terör saldırılarının PKK/KCK silahlı terör örgütü kabullenmemiş olması nedeniyle Global Terrorism Database (GTD, 2022) veri tabanında bulunan sadece üç terör saldırı üzerinde inceleme yapılmak zorunda kalınmıştır.

PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırılarda doğrudan turistlerin hedef alındığı saldırıların yerli turist açısından bir etkisi olup olmadığı tespit edilebilmesi amacıyla Tablo-8 hazırlanmıştır.

Tablo 8. Doğrudan Turistlere Yönelik Gerçekleştirilen Terör Saldırıları

Yıllar İller	Yerli Turist Sayısı ve Yüzdelerik Değişim Oranları									
	2004	2005	%	2006	%	2014	2015	%	2016	%
İstanbul	2045682	2261813	10,56	2221211	-1,80					
İzmir	1133693	1103987	-2,62	1111155	0,65					
Van						187134	200845	7,32	158100	-21,28

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü veri tabanından alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

İstanbul ilinde saldırının olduğu yıl bir önceki yıla göre %10,56 oranında yerli turist artışı görülürken, sonraki yıl olan 2006 yılında yerli turist yönünden %1,80 gibi küçük bir düşüş yaşanmıştır. İzmir ilinde ise saldırının olduğu 2005 yılı, bir önceki yıla oranla %2,62 düşüş yaşanırken, sonraki senesinde %0,65 artış yaşanmıştır. Son ilimiz olan Van ilinde ise saldırının gerçekleştiği 2015 yılı, bir önceki yıla oranla %7,32 artış yaşanırken, sonraki senesinde ise %21,28 oranında düşüş yaşanmıştır. Bulunan bu değerler, belirtilen şehirlerde sadece birer saldırı gerçekleşmiş olması nedeniyle, yerli turistlerin tatil amaçlı bu şehirlere geldiklerinde kendilerini güvende hissetmemeleri bakımından yeterli olmayacağı düşünülmektedir. İstanbul ve İzmir şehirlerinde yerli turist sayısı bakımından kayda değer bir düşüş yaşanmamış, Van ilinde 2016 yılında yaşanan %21,28’lik düşüşün ise 2015 yılında turistlere yönelik gerçekleştirilen tek bir saldırı sonucunda gerçekleşmeyerek, 2015 yazında sona eren sözde barış sürecinden etkilendiği düşünülmektedir.

Belirli bir bölgede yaşanan terör saldırısı, yerli turistlerin destinasyon seçiminde etki etmeyeceği kesinlikle söylenemez fakat etkisinin anlaşılabilmesi için saldırının yoğun ve devamlı olması gerektiği düşünülmektedir. İnsanlar için güvenlik her zaman bir kriterdir ki,

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde fizyolojik ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacı yer almaktadır.

Doğrudan turistlerin hedef alınarak gerçekleştirilen terör saldırılarının destinasyon seçimine etkisi yetersiz veri bulunması nedeniyle H_{1c} hipotezi doğrulanamamaya reddedilmiştir.

5.1.7. Birincil verilere yönelik bulgular

Tatil planlaması yapan yerli turistlerin hangi aralıkta olanların (Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, çocuk durumu ve tatile gitme sıklığı) etkilendiğinin tespiti ve hazırlanan H_{1d} - H_{1i} hipotezlerine cevap aranmak üzere Kapadokya'yı 2022 yılı mayıs ayında ziyaret eden 384 yerli turiste yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Yapılan anketin frekans analizi Tablo-9 ile hazırlanmıştır.

Tablo 9. Demografik Bulgular

Katılımcıların Özellikleri		N	%
Cinsiyet	Kadın	182	47,4
	Erkek	202	52,6
Yaş	20 Yaş ve Altı	97	25,3
	21-30	74	19,3
	31-40	166	43,2
	41-50	17	4,43
	51 ve Üzeri	30	7,81
Medeni Durum	Evli	203	52,86
	Bekâr	181	47,14
Eğitim Durumu	Lise	78	20,31
	Ön Lisans	57	14,84
	Lisans	111	28,91
	Lisansüstü	138	35,94
Çalışma Durumu	Özel Sektör	155	40,36
	Kamu Sektörü	229	59,64
Çocuk Durumu	0	197	51,3
	1	59	15,36
	2	78	20,31
	3 ve daha fazla	50	13,02
Tatile Gitme Sıklığı	Yılda bir kez	267	69,53
	2 Yılda bir kez	77	20,05
	3 yılda bir kez ve daha fazla	40	10,42

Anket yapılan 384 yerli turistin yapılan frekans testine ait Tablo-9 incelediğinde, benzer oranda çalışma durumu, cinsiyet ve medeni durumda, 31-40 yaş aralığı ağırlıklı olmak üzere gençlerin bulunduğu, lisans mezunu eğitim seviyesi ağırlıklı, çocuğu olmayan ve yılda bir kez

tatile gidebilen yerli turistlerinin oranının fazla olduğu katılımcıların yer aldığı anket gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. 5’li Likert Ölçeği Ortalama Değerleri

Ortalama Değer Aralıkları	5’li Likert Ölçeğinde Karşılığı
1,00-1,80	Kesinlikle Katılmıyorum
1,81-2,60	Katılmıyorum
2,61-3,40	Kararsızım
3,41-4,20	Katılıyorum
4,21-5,00	Kesinlikle Katılıyorum

Tablo-10’da yer alan tanımlayıcı bulgularda aritmetik ortalama aralıkları; 1.00-1.80; “Kesinlikle Katılmıyorum”, 1.81-2.60; “Katılmıyorum”, 2.61-3.40; “Kararsızım”, 3.41- 4.20; “Katılıyorum” ve 4.21-5.00; “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde kabul edilmektedir (Yaman ve Tekin, 2010).

5’li likert ölçeğine göre terörizmin etkisinin tespitine yönelik hazırlanan 11 ve destinasyon seçiminde etki eden faktörlere yönelik hazırlanan 16 soruluk ankettin çıkan sonuçlarının ortalamalarını yorumlanabilmesi amacıyla ortalama aralıklarını gösteren Tablo-11 tanzim edilmiştir.

Tablo 11. Terörizmin Etkisine Yönelik Betimleyici Bulgular

Terör Faaliyetlerinin Destinasyon Seçimine Etkileriyle İlgili İfadeler	Ort.	SS.
Tatil bölgesi seçiminde önceliğim bölgenin terör açısından güvenli olmasıdır	4,34	0,478
Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine yönelik bilgi sahibiyim	4,03	1,204
Tatil bölgesinde terör olayının ne sıklıkta meydana geldiği önemlidir	3,89	0,877
Terör olayına yönelik detaylı bilgi sahibi olabilmek için araştırma yaparım	3,83	1,215
Terör olayının doğurduğu sonuçlar önemlidir	3,77	1,456
Tatil bölgesinde terör olayının hangi yolla gerçekleştirildiği önemlidir	3,63	1,342
Terör olayında ölüm meydana gelip gelmediği önemlidir	3,59	1,845
Tatil bölgesinde terör olayının en son ne zaman gerçekleştiği önemlidir	3,36	1,064
Terör olayında verilmek istenilen mesaj önemlidir	2,93	1,697
Terör olayının hangi amaçla yapıldığı önemlidir	2,83	1,523
Tatil bölgesinde terör olayının hangi örgüt tarafından yapıldığı önemlidir	2,64	1,523

Ankete katılan yerli turistlerden terörizmi tatil planlamasında ilk sıraya alan 384 katılımcıdan 70 katılımcı (%18,22) verdikleri bu cevabın ortalaması 4,34 çıkmıştır. Bu ortalama terörizme yönelik 11 sorusu bulunan anket sorularının en yüksek ortalamasıdır. Bu soruya verilen cevapların standart sapması 0,478 gibi çok düşük bir değer çıkararak, verilen cevapların oldukça istikrarlı olduğunu göstermiştir. Tablo-10 yardımı ile Tablo-11 incelendiğinde, terörizmi tatil planlamasında kriter oluşturan yerli turistlerin, terör saldırısını hangi örgütün gerçekleştirdiği, hangi amaçla yapıldığı ve istenilen mesajın ne olduğunu önemsememişlerdir. Terör saldırısında ölüm meydana gelip gelmediği, hangi yolla ne sıklıkta gerçekleştiği ve doğurduğu sonuçlara önem veren yerli turistlerin, bu eylemi hangi örgütün gerçekleştirdiğine önem vererek araştırma yaptığı ve genel anlamda Türkiye’de terör eylemi gerçekleştiren terör örgütleri hakkında bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Meydana gelen terör saldırıları sonucu yerli turist tatilini iptal etmeyerek destinasyon seçiminde tatil rotasını değiştirdiği anlaşılmıştır. Meydana gelen saldırı sayısı ile ölüm ve yaralanmalar doğru orantılı olması nedeniyle yerli turist tatil rotasını değiştirmesinde eylemsizlik ya da eylemliliğin yanı sıra ölüm ve yaralanmaların etkisi Tablo-11’in yapılan incelemesinde 3,59 gibi yüksek bir ortalama alması sonucu **H_{1a} hipotezi doğrularak kabul edilmiştir.**

Kullanılan ölçeğin parametrik test koşulunun tespit edilebilmesi amacıyla yapılan normallik testine yönelik Tablo-12 hazırlanmıştır.

Tablo 12. Normallik Testi

TANIMLAYICILAR			
Terörizmin Destinasyon Seçiminde Etkisi	Mean	Statistic	Std. Error
		2,3230	0,04377
	Skewness	1,132	0,125
	Kurtosis	1,189	0,248

Tablo 12’de yer alan Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) istatistik değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması parametrik test koşulunu sağladığı şeklinde kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Terörizmin destinasyon seçimine etkisine yönelik yapılan normallik testinde elde edilen Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) istatistik değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması nedeniyle parametrik test koşulunu sağladığı tespit edilmiştir.

Meydana gelen terör saldırıları sonucu oluşan güvensiz ya da güvenli imajı sonrası tatil rotası oluşturan yerli turistlerin hangi aralıkta olanların destinasyon seçiminde terörizmden (*Yaş, eğitim durumu, çocuk durumu ve tatile gitme sıklığı*) etkilendiğinin tespit edilebilmesi amacıyla yapılan Post Hoc testlerinden Hochberg's GT2 testine yönelik Tablo-13 hazırlanmıştır.

Tablo 13. Anlamlı Farklılığın Tespiti (Anova Analizi)

Değişkenler			N	Ort.	S.S.	SD	F	P	Açıklama	
Terör Faaliyetlerinin Destinasyon Seçiminde Etkileri	Yaş	A	20 ve altı	104	2,107	0,516	3	6,157	0,000	A<C
		B	21-30	85	2,245	0,609				
		C	31-40	177	2,514	1,086				
		D	41-50	18	2,061	0,389				
	Eğitim Durumu	A	Lise	78	2,114	0,536	3	5,899	0,000	A<C B<C B<D
		B	Ön Lisans	57	1,986	0,49				
		C	Lisans	111	2,582	1,191				
		D	Lisansüstü	138	2,372	0,728				
	Çocuk Durumu	A	0	197	2,291	0,681	3	4,424	0,005	A<C B<C D<C
		B	1	59	2,155	0,670				
		C	2	78	2,617	1,313				
		D	3 ve fazla	50	2,1891	0,679				
Tatile Gitme Sıklığı	A	Senede en az bir kere	77	2,1449	0,862	2	2,804	0,062	----	
	B	2 Senede bir	40	2,2182	0,780					
	C	3 senede bir	267	2,3901	0,931					

Testi yapılan gruplar arasında büyük farklılıklar bulunması nedeniyle SPSS Anova analizinde Post Hoc testlerinden Hochberg's GT2 testi uygulanmış ve yukarıda bulunan Tablo-13'te yer alan sonuçlara ulaşılmıştır. Terör faaliyetlerinin destinasyon seçiminde etkisi ile anket katılımcılarının yaş, eğitim durumu ve çocuk durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta iken, tatile gitme sıklığı arasına anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Ulaşılan bu sonuçlar ile H_{1e} , H_{1g} ve H_{1h} hipotezleri doğrulanarak kabul edilirken, H_{1i} hipotezi doğrulanamayarak reddedilmiştir.

Meydana gelen terör saldırıları sonucu oluşan güvensiz ya da güvenli imajı sonrası tatil rotası oluşturan yerli turistlerin hangi aralıkta olanların destinasyon seçiminde terörizmden (Cinsiyet, medeni durum ve çalışma durumu) etkilendiğinin tespit edilebilmesi amacıyla yapılan T testine yönelik Tablo-14 hazırlanmıştır.

Tablo 14. Anlamlı Farklılığın Tespiti (T Testi)

Değişkenler			N	Ort.	SS.	SD	F	P
Terör Faaliyetlerinin Destinasyon Seçiminde Etkileri	Cinsiyet	Kadın	182	2,173	0,694	384	24,949	0,001
		Erkek	202	2,457	0,963			
	Medeni Durum	Evli	203	2,449	1,038		55,223	0,002
		Bekar	181	2,181	0,563			
	Çalışma Durumu	Özel Sektör	155	2,449	0,98		11,816	0,017
		Kamu Sektörü	229	2,237	0,753			

Terör faaliyetlerinin destinasyon seçiminde etkisi ile anket katılımcılarının cinsiyet, medeni durum ve çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için SPSS bağımsız T Testi uygulanmıştır ve yukarıda bulunan Tablo-14'te yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo14'ün yapılan incelemesinde terör faaliyetlerinin destinasyon seçiminde etkisi ile anket katılımcılarının cinsiyet, medeni durumu ve çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ulaşılan bu sonuçlar ile H_{1d} , H_{1f} ve H_{1g} doğrulanarak kabul edilmiştir. Belirtilen değişkenler ile tatil planlaması yapan yerli turistlerin destinasyon seçiminde etkisi bulunduğu tespit edilmiştir.

6. DESTINASYON SEÇİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Yapılan araştırma sonucu destinasyon seçiminde terörizmin kayda değer belirleyici bir etkisi bulunmaması nedeniyle, destinasyon seçiminde etki eden diğer faktörlerde bu sonucun yeri merak konusu olmaktadır. Anketin ikinci bölümünde bu merakı gidermek amacıyla destinasyon seçiminde etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla katılımcılara 16 soru yöneltilerek alınan sonuçlarla Tablo-15 hazırlanmıştır.

Tablo 15. Destinasyon Seçiminde Etki Eden Faktörler

Destinasyon Seçiminde Etki Eden Faktörler	Ort.	SS.	N
Konaklama tesislerinin kaliteli olması	4,11	1,358	68
			182
Doğal güzelliklerin olması	3,83	1,533	64
			162
Kolay ulaşım olanaklarının olması	3,78	1,435	50
			149
Yiyecek içecek olanaklarının fazla olması	3,75	1,432	57
			143
Sportif faaliyetlerin olması	3,61	1,285	83
			100
İlginç bir turistik yer olması	3,61	1,424	58
			124
Ünlü eğlence yerlerinin olması	3,49	1,338	73
			97
Ekonomik olması	3,43	1,46	62
			106
İyi bilinen bir yer olması	3,39	1,431	87
			88
Ailece gidilebilecek bir yer olması	3,35	1,447	93
			81
Animasyon ve eğlence faaliyetlerinin olması	3,33	1,533	61
			105
Sessiz ve sakin bir yer olması	3,31	1,488	75
			90
Bölgenin benzersiz özelliklerinin olması	3,21	1,466	73
			82
Arkadaşlarının daha önce gitmemiş olması	3,15	1,495	57
			82
Tarihi ve arkeolojik yerlerin olması	3,1	1,466	76
			70
Dini ve kültürel unsurların olması	2,79	1,476	59
			52

Ankete katılan 384 yerli turistten 70'i, terörizmi destinasyon seçiminde ilk kriter olarak belirterek anketi cevaplamışlardır. Bu nedenle terörizm dışında destinasyon seçiminde etki eden faktörlere yönelik 16 soruya 314 yerli turist cevap vermişlerdir. Verilen cevapların analiz edilmesi ile oluşturulan Tablo-15'te N ve % sekmesi altında ankete katılan yerli turistlerin verdiği cevaplardan "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde verdikleri cevaplar alınarak eklenmiştir. N sekmesi altında bulunan değerlerden ilk değer "Katılıyorum" cevabını veren yerli turist sayısını belirtirken, ikinci sırada bulunan değerler ise "Kesinlikle Katılıyorum" cevabını veren yerli turist sayısını göstermektedir.

Analiz sonucu ulaşılan değerler ile destinasyon seçiminde etki eden faktörlere yönelik ulaşılan sonuçlar ile terörizmin etkisi karşılaştırması amaçlanmıştır. Destinasyon seçiminde etki eden 16 faktörün en az tercih sebebi olan dini ve kültürel unsurların olması seçeneği dahi 314 kişiden 111'i "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Verilen bu

cevabın yüzdelik dilimi %28,90 çıkmıştır. Bu oran dahi destinasyon seçiminde etki eden faktörlerden terörizmin çok çok üstünde bir sonuçtur.

Tatil planlaması yapan yerli turistler destinasyon seçiminde konaklama tesisinin kaliteli olması, doğal güzelliklerinin olması, ulaşımın kolay olması gibi seçeneklere dikkat etmektedir. Bu seçenekler arasında terörizm de vardır fakat %18,22'lik bu pay listeye giremeyecek kadar gerilerdedir.

7. SONUÇ

Uluslararası alanda yapılan araştırmalara yönelik alanyazın incelendiğinde terör olaylarının turizme etkisi üzerine yapılan araştırmaların neredeyse tamamı dış turizme ya da yabancı turistlerin üzerindeki etkisine yönelik yapıldığı anlaşılmaktadır.

Ulusal alanda yapılan araştırmalara yönelik yapılan alanyazın incelemesinde ise terörizm ile turizm ilişkisine yönelik yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu terörizmin turizm üzerindeki ekonomik etkisi ve turizm talebine yönelik olduğu görülmüş olup terörizmin yerli turistlerin destinasyon tercihlerinin etkisine yönelik yapılan araştırma bulunamaması bu alanda bulunan eksikliği gözler önüne sermektedir.

Uluslararası alanyazında ise yapılan araştırmalardan Adeloyle, Carr & Inch (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda, yerli turistlerin risk algılarının ve seyahat niyetlerinin terörizme maruz kalma türüne bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. Araştırmacılar bu sonuçlara bağlı olarak her tür terörizme maruz kalma, risk algısı ve seyahat niyetleri arasındaki etkileşimi gösteren bir model geliştirmiştir. Yapılan bu araştırmada ulaşılan sonucun önceden öngörülebilirliği muhakkaktır. Terörizmin etkisinde kalan bir turistin yaşadığı risk ile seyahat fikri arasında anlamlı bir farklılık bulunması olağan olup, düşük sayıda yerli turist üzerinde, belirli bir bölgede yapılmış olması yapılan bu araştırmanın zayıf noktasını oluşturmuştur.

Yapılan araştırmada görülen zayıf noktanın giderilmesi amacıyla daha geniş bir alan olan Kapadokya bölgesine gelen, daha fazla (384) yerli turist üzerinden yapılan araştırma ile amaca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Liberato, Liberato, Malheiro & Sousa'a (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda, terörizmin artması, cinayet ve şiddet olaylarının yaygınlaşması; özel promosyonlar ve fiyatların düşürülmesi, turist gönderen ülkedeki güvenlik zafiyetinin olması gibi hususlar turizm hareketlerini olumsuz etkilediği, bu olumsuzlukları sadece ilgili ülkeyi değil, diğer komşu ülkelere de yansıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacıların ulaştığı sonuçtan farklı

olarak yapılan araştırmada uzun vadede gerçekleşen terör saldırılarının destinasyon talebi üzerinde etki yarattığı, bu etkisinin saldırı alanı dışına çıkmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de gerçekleştirilen terör saldırılarının ülkenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşanması yerli turist tarafından alışılmış olarak kabul edilerek, Hipotez H_{1b} ve Tablo-11’de de görüldüğü üzere bölgenin güvenli olması tercih sebebi olabilmesi için büyük önem arz etmektedir. Burada bahsedilen güvenli olma durumu ise kısa vadede güvenli olması ya da güvensiz olması olarak algılanmadığı görülmüştür. Bir destinasyonda can ve mala yönelik gelebilecek tehditler bakımından güvenli ya da güvensiz algısının oluşabilmesi için uzun bir dönemin yaşanmışlığından bahsedilmelidir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 1984 yılından günümüze kadar yaşanan terör saldırıları ile yerleşen güvensiz ortam algısı kritik yıllarda dahi yıkılamadığı, bu algının yıkılmasının istikrarlı uzun bir döneme yayılması gerektiği, güven ortamının sağlandığı destinasyonlarda da gerçekleştirilen saldırılar sonucu güvensiz algısının oluşturulabilmesi için uzun vadede gerçekleşecek saldırılar ile bu algının oluşacağı görülmektedir.

Farklı bir çalışma da ise çoban saldırılarının turizme etkisinin Ogunsusi ve Adeleke (2021) tarafından yapılan araştırmada çobanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin turizme etkisi incelenmiştir. Kırsal ve agro turizm faaliyetlerin gerçekleştiği Nijerya’da yapılan bu çalışmaya göre terörizmden dolayı yerli ve yabancı turistlerin olumsuz etkilendiği sonucu elde edilmiştir. Burada ulaşılan sonuçta da olağan bir çıkarım sağlanmıştır. Cana ve mala yönelik gelecek tehditlerin yansımalarının olacağı yadsınamaz bir gerçektir. Yapılan bu araştırmada maruz kalınan terörün şiddeti ve yoğunluğunun etkisi saptanmadan sonuca ulaşılmıştır.

Yapılan bu araştırmada bulunan açığın kapatılarak daha somut bir sonuca ulaşılabilmesi amacıyla yapılan detaylandırmada, PKK/KCK silahlı terör örgütünün ağırlıklı olarak Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yürüttüğü örgütsel faaliyetlerinin yerli turistlerin tatil planlamasında etkili bir kriter olmadığı yapılan betimsel analiz ve anket uygulaması sonuçları ile görülmüştür. Yapılan betimsel analiz ile terörizmin destinasyon seçiminde bir kriter olması, turizme etki eden diğer faktörler göz ardı edildiğinde dahi %12,37, uygulanan anket araştırması ile araştırmaya katılan turistlerin verdiği cevaplar ile %18,22 oranında etki yaratan bir kriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo-11 incelendiğinde, terörizmin sonuçlarını tatil planlamasında kriter oluşturan yerli turistlerin, terör saldırısını hangi örgütün gerçekleştirdiği, hangi amaçla yapıldığı ve istenilen

mesajın ne olduğunu önemsememişlerdir. Terör saldırısında ölüm meydana gelip gelmediği, hangi yolla ne sıklıkta gerçekleştiği ve doğurduğu sonuçlara önem veren yerli turistlerin, bu eylemi hangi örgütün gerçekleştirdiğine önem vererek araştırma yaptığı ve genel anlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde terör eylemi gerçekleştiren terör örgütleri hakkında bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

8. KAYNAKÇA

- Abdurrahmanlı, E. (2018). Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm. *Akademik Tarihi ve Düşünce Dergisi*, 5.
- Adeloye, D., Carr, N., & Insch, A. (2021). Domestic Tourists' Types of Exposure to Terrorism and Travel Intentions. *Current Issues in Tourism*, 24(17), s. 2489-2500. doi:10.1080/13683500.2020.1844161
- Akıncı, M., & Yılmaz, Ö. (2015). Bir Turizm Krizi Olarak Uluslararası Terörizm: Ülke Grupları İtibariyle Panel Veri Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51-76.
- Doğu, E. (1980). *Türkiye'de Terör ve Şiddet*. Ankara: Çağ Yayınları.
- Group, I. C. (2022, 05 22). *Grafik ve Haritalarla Türkiye'deki PKK Çatışması*. Haziran 15, 2022 tarihinde International Crisis Group: <https://www.crisisgroup.org/tr/content/grafik-ve-haritalarla-t%C3%BCrkiyedeki-pkk-%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1> adresinden alındı
- GTD. (2022). *Global Terrorism Database*. 08 24, 2022 tarihinde www.start.umd.edu: https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=2020&end_yearonly=&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=&country=209&asmSelect1=&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max= adresinden alındı
- İslamoğlu, A. H., & Alnıaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karagöz, H. (2016). Terörizmin Türkiye'de Turistler ve Turizm Gelirleri Üzerine Etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri*.
- Kazan, H. (2012). Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği. *Güvenlik Stratejileri*(24), 8.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48. <http://www.pbsciences.org/fulltext/8-1457291453.pdf?1661910749> adresinden alındı

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. (2022). *İşletme Belgeli Tesisler*. Haziran 15, 2022 tarihinde Turizm İstatistikleri: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9857/isletme-belgeli-tesisler.html> adresinden alındı
- Liberato, D., Liberato, P., Malheiro, M. A., & Sousa, B. B. (2020). Terrorism Trends in Tourism Resarch. *35th IBIMA Conference Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges* (s. 14877-14888). Seville: IBIMA.
- Maryland Üniversitesi. (2018). *GTD*. Haziran 16, 2022 tarihinde https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2004&start_month=1&start_day=1&end_year=2018&end_month=12&end_day=31&country=209&perpetrator=449&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max= adresinden alındı
- Maryland Üniversitesi Terörizm ve Terörizme Müdahale Çalışmaları Ulusal Konsorsiyumu. (2018). *start.umd.edu/gtd*. Haziran 15, 2022 tarihinde *GTD*: https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2004&start_month=1&start_day=1&end_year=2018&end_month=12&end_day=31&country=209&asmSelect1=&target=18&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max= adresinden alındı
- Mc.Arthur Baker, D. (2014). The Effects of Terrorism on the Travel and Tourism Industry. *International Journal of Religious Tourism and International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*, 58-67.
- Memiş, S. (2016). Tatil Seçimi Yerinde Etiki Olan Faktörler: Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*.
- Ogunsusi, K., & Adeleke, O. B. (2021). The Menace of Insecurity by Herdsmen Attack and its Implication on Tourism in Southwest Nigeria. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 10(2), 530-546. doi:10.46222/ajhtl.19770720-116
- Öztürk, O. M. (1998, Aralık 17-19). Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları. Elazığ.
- Pizam, A., & Fleischer, A. (2001). Severity vs. frequency of acts of terrorism: which has a larger impact on tourism demand? *The Center for Agricultural Economic Research*, .
- Seçilmiş, C. (2009). Turistlerin Kişisel Değişkenlerinin Güvenlik Algılamalarındaki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 152-166.
- Serçek, S. (2016). Turizm Sektörünün Gelişmesi Önündeki Engel: Terörizm. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*(42), 431-444.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*.

Yaman, S., & Tekin, S. (2010). Öğretmenler İçin Hizmet-İçi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(I-II), 76-88.

Etik Kurul İzni

Selçuk Üniversitesi Turizm Fakültesi Bilimsel Etik ve Değerlendirme Kurulunun 11.05.2022 tarihli ve 2022/100 numaralı etik kurulu kararı

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli insan Mustafa Yücel SERDAR'a teşekkürü borç bilirim.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Extensive Summary

The Effect of Terrorism on the Destination Selection of the Local Tourist Who Make Holiday Planning

This research aims to determine the impact of the terrorist attacks carried out between 2005 and 2021 by the PKK/KCK armed terrorist organization, which is an armed terrorist threat in the Republic of Türkiye, which has been fighting against terrorism for many years, on domestic tourists who are planning a holiday in domestic tourism.

Whether terrorism makes a difference in the destination choice of domestic tourists planning a vacation was tested with one main hypothesis and 11 intermediate hypotheses based on the results below.

H1: Terrorism makes a difference in the destination choice of domestic tourists.

H1a: Deaths and injuries due to terrorism make a difference in the destination choice of domestic tourists.

H1b: Terrorist acts committed in the cities where terrorist incidents occur the most make a difference in destination choice.

H1c: Terrorist acts committed in the cities most preferred by domestic tourists make a difference in destination choice.

H1ç: Terrorism committed directly against tourists makes a difference in the destination choice of domestic tourists.

H1d: The gender of domestic tourists makes a difference in destination choice due to terrorism.

H1e: Age status of domestic tourists makes a difference in destination choice due to terrorism.

H1f: Marital status of domestic tourists makes a difference in destination choice due to terrorism.

H1g: Education status of domestic tourists makes a difference in destination choice due to terrorism.

H1ğ: The employment status of domestic tourists makes a difference in destination choice due to terrorism.

H1h: Child status of domestic tourists makes a difference in destination choice depending on terrorism.

H1i: The frequency of domestic tourists' vacations makes a difference in the choice of destination depending on terrorism.

Literature Review

When the relevant literature is examined, it is understood that almost all of the studies on the impact of terrorist incidents on tourism have been conducted on foreign tourism or on the impact of terrorism on foreign tourists. In Türkiye, the majority of the studies on the relationship between terrorism and tourism have focused on the economic impact of terrorism on tourism and tourism demand, and there is no research on the impact of terrorism on the destination preferences of domestic tourists.

In the international literature, some of the related studies are summarized below.

A study on domestic tourists' exposure to terrorism and their travel intentions was conducted by Adeloye, Carr & Inch (2021). Within the scope of the research, theories and models were developed to determine the effects of terrorist incidents on the tourism sector, and recommendations were presented for the planning and development of domestic tourism. The research also aims to explore and advance the understanding of how exposure to terrorist activities affects domestic tourists' risk perception and travel intentions, especially from a non-western perspective and context. The study of 52 Nigerian domestic tourists found that domestic tourists' risk perceptions and travel intentions vary depending on the type of exposure to terrorism. Based on these results, the researchers developed a model showing the interaction between each type of terrorism exposure, risk perception and travel intentions.

According to Liberato, Liberato, Malheiro & Sousa (2020) in their research titled "Terrorism Trends in Tourism Research", tourism is a vulnerable sector in many respects due to natural factors, wars, riots and human factors such as terrorism, which has immediate negative consequences in some destinations, while increasing demand for other destinations. The study makes some inferences about terrorism, political instability and tourists' travel intentions in 2019 and 2020. Accordingly, the increase in terrorism, the widespread incidents of murder and violence, special promotions and price reductions, and security weaknesses in the tourist-

sending country have a negative impact on tourism movements. These negativities affect not only the country concerned but also other neighboring countries. While the risk of terrorism has a negative impact on travel intentions, political instability does not.

In another study, the impact of herdsmen attacks on tourism was investigated by Ogunsusi and Adeleke (2021). The study examined the impact of incidents such as destruction of agricultural lands, attacks on villages, conflicts with farmers and kidnapping them, injuries, rape, theft of farm products, robbery by herdsmen on tourism. According to this study conducted in Nigeria, where rural and agro-tourism activities take place, it was concluded that domestic and foreign tourists were negatively affected by terrorism.

As a result of the review of the literature, it is noteworthy that almost all of the studies on the relationship between terrorism and tourism both in Türkiye and in other countries have evaluated terrorist activities in general, and the effect of terrorism on domestic tourists' vacation plans has not been evaluated. In this sense, it is thought that our study, which investigates the impact of terrorist attacks on domestic tourism in Türkiye, can contribute to the gap in the national literature by bringing a different perspective to this issue.

Methodology

The population of the study consists of domestic tourists planning a vacation. Since it is not possible to reach the entire population, the research sample consists of those who visit Cappadocia, one of the most important tourism centers of Türkiye and the most popular destination for domestic tourists. The primary data of the study were obtained from 384 domestic tourists who visited the region for different purposes through a questionnaire form, and secondary data were obtained from GTD (2022) and International Crisis Group (2022) and the Ministry of Culture and Tourism General Directorate of Investments and Enterprises (2022) database.

Results and Conclusions

The results of the descriptive analysis and survey application show that the organizational activities of the PKK/KCK armed terrorist organization mainly in the Eastern and Southeastern Anatolia regions of Türkiye are not an effective criterion in the holiday planning of domestic tourists. With the descriptive analysis, it was concluded that terrorism is a criterion in destination selection, even when other factors affecting tourism are ignored, it is a

criterion that creates an impact at a rate of 12.37%, and 18.22% with the answers given by the sample tourists with the survey research.

When Table-11 is examined, it is seen that domestic tourists, who consider terrorism as a criterion in holiday planning, do not care which organization carried out the terrorist attack, for what purpose it was carried out and what the desired message was. It has been concluded that domestic tourists who attach importance to whether there was a death in the terrorist attack, in which way and how often it occurred, and the consequences it caused, have done research by attaching importance to which organization carried out this act, and in general terms, they have information about terrorist organizations that have carried out terrorist acts in the State of Türkiye.

As seen in Hypothesis H1b and Table-11, the fact that the region is safe is of great importance for it to be a reason for preference, as the terrorist attacks in the Eastern and Southeastern Anatolia Regions are accepted as a habit by domestic tourists. It has been observed that being safe mentioned here is not perceived as being safe or unsafe in the short term. In order for a destination to be perceived as safe or unsafe in terms of threats to life and property, a long period of time should be experienced. It is seen that the perception of an unsafe environment, which has been established with the terrorist attacks in the Eastern and Southeastern Anatolia Regions since 1984, cannot be destroyed even in critical years, that the destruction of this perception should be spread over a stable long period, and that this perception will be formed with attacks that will take place in the long term in order to create the perception of unsafe as a result of the attacks carried out in destinations where an environment of trust is provided.